

Reactie van bestuur en directie van Stichting Weten op Evaluatierapport Commissie Esmeijer

De algemene context

Stichting Weten heeft met belangstelling kennisgenomen van het rapport van de commissie Esmeijer. Het rapport van de commissie bevestigt het bestaande beeld dat de publieksgerichte communicatie over wetenschap en technologie een lastig terrein is, waar met een beperkte hoeveelheid middelen gewerkt wordt aan het realiseren van een breed scala aan doelen en waar het – mede door diverse belangen in een heterogeen systeem – ontbreekt aan een heldere gedeelde toekomstvisie.

De belangstelling van de Nederlandse bevolking voor wetenschap en technologie ligt boven het Europees gemiddelde. Ook scoort ons land positief op aspecten als geïnformeerdeheid, waardering voor wetenschappers en vertrouwen in wetenschap. Dit mede door WTC ontstane positieve klimaat wordt echter ook gekenmerkt door nieuwe ontwikkelingen. Recente knelpunten als een dalende belangstelling voor bèta en techniek maken het noodzakelijk om WTC nog meer in te zetten voor de ontwikkeling van de kennissamenleving. Dit leidt nu al tot nieuwe accenten in WTC en tot gewijzigde verwachtingen ten aanzien van WTC-resultaten. WTC en WTC-beleid (en dus ook Stichting Weten) bevinden zich derhalve in een proces van ontwikkeling. Wij voelen ons gesteund door het rapport waaruit blijkt dat bij de commissie en het geraadpleegde veld veel waarde wordt toegekend aan de functie van WTC.

Veel in gang gezet

Wij stellen het op prijs dat de commissie Esmeijer waardering heeft voor de hoeveelheid activiteiten die Stichting Weten conform haar Meerjarenplan 2001-2004 in gang heeft gezet. De commissie merkt echter ook op dat niet alle activiteiten al tot resultaat hebben geleid. Dat is begrijpelijk, gelet op het moment waarop de evaluatie plaatsvond, zomer/najaar 2003, dus met nog anderhalf jaar te gaan in de planperiode. Inmiddels zijn de gemaakte vorderingen over geheel 2003 in beeld gebracht in de Verantwoordingsrapportage 2003 van Stichting Weten, welke in januari wordt gepubliceerd.

De commissie brengt de positieve resultaten van Stichting Weten, in lijn met de nota 'Boeiend, Betrouwbaar en Belangrijk', helaas slechts zijdelings naar voren. Wij vermelden hier daarom graag enkele feiten:

- Weten heeft echt gezorgd voor meer wetenschap op TV, via het Fonds Wetenschapsredacteurs en Hoe?Zo!;
- Kennislink is als succesvolle webfaciliteit ontwikkeld en opgeleverd, t.b.v. gebruik in o.a. de schoolpraktijk;
- Adoptierelaties zijn verbreed, bij zowel bedrijven als universiteiten, en veel (meer) scholen doen nu mee;
- Ondersteuning van het veld met expertise-informatie in de vorm van publicaties en events is sterk gegroeid;
- De samenhang in het veld is ondersteund en toegenomen (Vereniging van Science Centra VSC, Jet-Net, e.d.);
- Monitoring van WTC is in gang gezet via een eerste proeve van kengetallen, met doorwerking in de Wetenschaps- en Technologie Indicatoren 2003 (NOWT, verschijnt januari 2004).

Effectiviteit van WTC / Stichting Weten

In haar rapport constateert de commissie Esmeijer dat er nog discussie is over geschikte criteria om het succes van WTC-beleid te kunnen bepalen. Tijdens de Kennisdagen Communicatie 2003, die recentelijk plaatsvonden, is hierover door professionals uit het WTC-veld van gedachten gewisseld. De discussie geeft blijk van het proces

van professionalisering van het nog jonge vakgebied (zeker in vergelijking met andere wetenschapsvelden). Een studie over de economische impact van WTC zal op korte termijn verschijnen. De commissie noemt overigens ook positieve punten, zoals de goede score van Nederland in Europees verband als het gaat om interesse en informatie bij de bevolking (zie onderstaande tabel). Er zijn er nog meer, zoals een bovengemiddeld positieve waardering voor wetenschappers en het vertrouwen in wetenschap als voorlichtende instantie. Positieve feiten die draagvlak voor wetenschap in de samenleving aanduiden, en die mede op het conto van de Nederlandse WTC / Stichting Weten zijn te schrijven.

Land	% geïnteresseerd	% geïnformeerd
Zweden	64 (1)	42 (1)
Griekenland	62 (2)	28 (13)
Denemarken	61 (3)	37 (4)
Nederland	59 (4)	39 (2)
Frankrijk	54 (5)	34 (6)
Duitsland	30 (15)	33 (10)

Uit: 'WTC in Kengetallen', Stichting Weten i.s.m. Nederland Kennisland, 2003 (brongegevens: Eurobarometer 55.2 2001)

Naast het mede door WTC / Stichting Weten gerealiseerde positieve klimaat zijn er echter ook nieuwe knelpunten en uitdagingen. Deze nieuwe knelpunten als de beperkte toestroom van jongeren richting de bètavakken – waaraan in WTC-land hard wordt gewerkt – zijn niet specifiek voor Nederland, maar spelen ook in Europees verband en elders. De noodzaak van actie op deze punten staat in het licht van nieuwe uitdagingen die de dynamiek in wetenschap, economie en samenleving met zich meebrengen. Dat betekent een verschuiving van een accent op draagvlak voor wetenschap en techniek (voorlichting, verantwoording) naar een accent op participatie in de kenniseconomie (studie- en beroepskeuze, vraagarticulatie, kenniscommunicatie). Nieuwe criteria voor succes van beleid moeten ontwikkeld worden. Dat is geen falen, maar vernieuwen.

Sterkere focus

Stichting Weten deelt de mening van de commissie dat er behoefte is aan een sterkere focus aangaande de doelstelling en inzet van WTC. In de toekomstverkenning 'Innovatie van de WTC in Nederland' (McKinsey & Company in samenwerking met Stichting Weten) is dit in gesprekken met WTC-professionals ook naar voren gekomen. Zo'n sterkere focus zou het resultaat moeten zijn van een toenemende afstemming tussen en samenwerking van de veelheid aan actoren die in WTC-veld actief zijn. Daarnaast dient ook aandacht te zijn voor de financiële mogelijkheden van WTC. De commissie komt hierin met een voorstel in de goede richting, namelijk 5% van het wetenschapsbudget. Eerder is door de Vereniging van Science Centra berekend dat 3% van de totale R&D-investeringen voor WTC nodig zouden zijn.

Vraag en aanbod dichter bij elkaar

Vraag en aanbod in de wetenschap moeten dichter bij elkaar gebracht worden, is de mening van de commissie. Daartoe dienen zowel bij kennisinstellingen als aan de zijde van het brede publiek prikkels te worden geïntroduceerd. Stichting Weten is het hier van harte mee eens. Het is van belang om de vraag (en de vraagzijde) te bundelen. Het beschikbaar stellen van informatie over de vraagzijde (bijv. met de publicatie Doelgroepgericht Communiceren) acht Stichting Weten daartoe van grotere waarde dan het vervullen van een makel- en schakelfunctie tussen partijen in het gehele WTC-veld.

Kennisinstellingen en bedrijven moet expertise aangereikt worden om het publiek succesvol te bereiken. Stichting Weten richt zich momenteel voornamelijk op het ontsluiten van kennis, die uit communicatieonderzoek naar voren is gekomen. Het systematisch opzetten van WTC-onderzoek acht Stichting Weten bij uitstek het terrein van bestaande onderzoeksgroepen op het terrein van (wetenschaps-)communicatie. Met name de universiteiten van Amsterdam, Wageningen, Nijmegen en Twente zijn op dit terrein actief. Op het gebied van marktonderzoek en monitoring is een taak weggelegd voor Stichting Weten. De stichting heeft vroegtijdig gesignaleerd dat TV voor veel mensen het favoriete medium is, en heeft ook gezorgd voor toename van wetenschap op TV.

Gezamenlijke visie

De commissie Esmeijer constateert dat de WTC-sector een eenduidige visie ontbeert. De commissie vraagt deze aan partijen in het veld. Ook naar onze mening is een nieuwe visie op WTC nodig. Al eerder is het veld geraadpleegd met het oog op een dergelijke eenduidige visie, zonder resultaat door verschillen in perspectieven, belangen en doelen.

Stichting Weten vindt dat recht gedaan moet worden aan de bestaande heterogeniteit in het veld door een compartimentsgewijze benadering, en dat gekozen moet worden voor speerpunten die landelijke knelpunten en doelen volgen. Oriëntatie en aansluiting op nieuwe uitdagingen die de kennissamenleving stelt is nodig. Een eerste aanzet is gegeven in de verkenning 'Maatschappelijk Kennismanagement en WTC', die Stichting Weten in samenwerking met CIBIT heeft verricht (januari 2004).

Het voorstel tot oprichting van een Programmaraad, waarin vraag en aanbod vertegenwoordigd zijn, acht Stichting Weten kansrijk. Uit de evaluatie blijkt dat WTC-partijen grote behoefte hebben aan een nationaal meerjarenactieplan. De Commissie schetst het model voor de Programmaraad slechts op hoofdlijnen. Stichting Weten biedt graag haar diensten aan bij het implementatiepad.

De Stichting Weten spreekt graag de hoop uit dat wetenschaps- en techniekcommunicatie in de nabije toekomst de aandacht krijgt die het verdient. Gedurende een reeks van jaren heeft de Stichting zich ingespannen om WTC te stimuleren en helpen ontwikkelen, en daarbij zijn diverse stappen voorwaarts gezet. Thans breekt een nieuwe fase aan ten aanzien van de communicatie én educatie aangaande wetenschap en technologie. Stichting Weten is graag bereid mee te werken aan de vormgeving van die nieuwe fase.

Prof.dr. Frans A. van Vught
Bestuursvoorzitter
Stichting Weten

Drs.ing. André L. Loos
Directeur
Stichting Weten